

ارائه مدل رگرسیونی چندمتغیره پیشرفت تحصیلی در آموزش حسابداری: تحلیل نقش تمایز یافته هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی

مهدیه تابلی ^۱	تاریخ چاپ نهایی: ۱ آبان ۱۴۰۵ تاریخ چاپ اولیه: ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۵ تاریخ پذیرش: ۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۵ تاریخ بازنگری: ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۵ تاریخ ارسال: ۷ بهمن ۱۴۰۴	شيوه استناددهی: تابلی، مهدیه. (۱۴۰۵). ارائه مدل رگرسیونی چندمتغیره پیشرفت تحصیلی در آموزش حسابداری: تحلیل نقش تمایز یافته هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی. یادگیری هوشمند و تحول مدیریت، ۵(۴)، ۱۹-۱.
--------------------------	---	---

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و متغیرهای پیش‌زمینه‌ای در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری و ارائه یک مدل رگرسیونی چندمتغیره برای تبیین سهم متمایز هر عامل بود. این پژوهش با رویکرد توصیفی-همبستگی انجام شد. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه شهید باهنر کرمان در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳ بود که از میان ۲۱۱ نفر، تعداد ۱۳۴ نفر به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد اقتباس‌شده از Flood و Byrne گردآوری شد و متغیرهای هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی مورد سنجش قرار گرفتند. روایی پرسشنامه از طریق نظر متخصصان و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰.۹۰ تأیید شد. برای تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی ساده و چندگانه استفاده شد و پیش‌فرض‌های آماری شامل نرمال بودن، استقلال خطاها و همگنی واریانس‌ها نیز بررسی و تأیید گردید. نتایج نشان داد بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0.186, p<0.05$). همچنین انگیزه تحصیلی و انتظارات دانشجویان با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و قوی‌تری داشتند ($r=0.467, p<0.001$). تحلیل رگرسیون نشان داد که هوش هیجانی به‌تنهایی ۳.۴ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند، در حالی که انگیزه تحصیلی حدود ۲۱.۸ درصد از واریانس را توضیح داد. مدل کلی متغیرهای پیش‌زمینه‌ای نیز توانست ۲۳.۵ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کند. تمامی مدل‌های رگرسیونی از نظر آماری معنادار بودند و پیش‌فرض‌های لازم برای اعتبار مدل‌ها برقرار بود. یافته‌های پژوهش نشان دادند که متغیرهای روان‌شناختی، به‌ویژه انگیزه تحصیلی، نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت تحصیلی دانشجویان حسابداری دارند. در مقایسه با هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی قدرت پیش‌بینی‌کنندگی بیشتری در تبیین عملکرد آموزشی داشت. بنابراین، طراحی مداخلات آموزشی مبتنی بر تقویت انگیزه درونی، توسعه مهارت‌های هیجانی و حمایت روان‌شناختی می‌تواند موجب ارتقای عملکرد تحصیلی دانشجویان شود. مدل ارائه‌شده چارچوبی کاربردی برای پیش‌بینی موفقیت تحصیلی در رشته‌های تخصصی و تحلیلی مانند حسابداری فراهم می‌سازد.

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی، مدل رگرسیونی چندمتغیره، آموزش حسابداری

مشخصات نویسندگان:

۱. گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

پست الکترونیکی: m.taboli@pnu.ac.ir

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به

نویسنده است.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0

صورت گرفته است.

A Multivariate Regression Model of Academic Achievement in Accounting Education: Analyzing the Distinct Roles of Emotional Intelligence and Academic Motivation

Mahdie Taboli ^{1*}	Submit Date: 27 January 2026 Revise Date: 07 May 2026 Accept Date: 16 May 2026 Initial Publish: 17 May 2026 Final Publish: 23 October 2026	How to cite: Taboli, M. (2026). A Multivariate Regression Model of Academic Achievement in Accounting Education: Analyzing the Distinct Roles of Emotional Intelligence and Academic Motivation. <i>Intelligent Learning and Management Transformation</i> , 5(4), 1-19.
-----------------------------	--	---

Abstract

The present study aimed to investigate the predictive roles of emotional intelligence, academic motivation, and background variables in the academic achievement of master's students in accounting and to develop a multivariate regression model explaining the distinct contribution of each factor. This study employed a descriptive-correlational design. The statistical population consisted of all master's students in accounting at Shahid Bahonar University of Kerman between 2020 and 2024. From a population of 211 students, 134 participants were selected through random sampling. Data were collected using a standardized questionnaire adapted from Byrne and Flood, measuring emotional intelligence, academic motivation, and academic achievement. Content validity was confirmed by experts, and reliability was verified using Cronbach's alpha coefficient (0.90). Pearson correlation, simple linear regression, and multiple regression analyses were conducted. Statistical assumptions including normality, independence of residuals, and homoscedasticity were also examined and confirmed. The findings revealed a significant positive relationship between emotional intelligence and academic achievement ($r=0.186$, $p<0.05$). Academic motivation and expectations demonstrated a stronger positive association with academic achievement ($r=0.467$, $p<0.001$). Regression analysis indicated that emotional intelligence alone explained 3.4% of the variance in academic achievement, whereas academic motivation accounted for approximately 21.8% of the variance. The combined background variables explained 23.5% of the variance in students' academic performance. All regression models were statistically significant, and the required assumptions for model validity were satisfied. The results demonstrated that psychological variables, particularly academic motivation, play a substantial role in accounting students' academic success. Compared with emotional intelligence, academic motivation showed greater predictive power in explaining academic performance. Therefore, educational interventions focused on enhancing intrinsic motivation, emotional competencies, and psychological support may significantly improve students' academic outcomes. The proposed regression model provides a practical framework for predicting academic achievement in demanding and specialized disciplines such as accounting.

Keywords: *Academic achievement, Emotional intelligence, Academic motivation, Multivariate regression model, Accounting education*

Authors' Information:

m.taboli@pnu.ac.ir

1. Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran

© 2026 the authors. This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

مقدمه

آموزش حسابداری در سال‌های اخیر از یک حوزه صرفاً فنی و مبتنی بر انتقال دانش مالی به عرصه‌ای چندبعدی تبدیل شده است که در آن، توانایی‌های شناختی، مهارت‌های هیجانی، انگیزه تحصیلی، آمادگی فناورانه و قابلیت انطباق با محیط‌های یادگیری نوین نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت دانشجویان ایفا می‌کنند. رشته حسابداری به دلیل ماهیت تحلیلی، عددی، قضاوت‌محور و حرفه‌ای خود، نیازمند سطح بالایی از دقت، پشتکار، خودتنظیمی، انگیزه درونی و توانایی مدیریت فشارهای آموزشی است. از این رو، پیشرفت تحصیلی دانشجویان حسابداری را نمی‌توان تنها محصول کیفیت تدریس یا محتوای برنامه درسی دانست، بلکه این پیشرفت نتیجه تعامل میان ویژگی‌های فردی، روان‌شناختی، آموزشی و فناورانه است. در چنین بستری، بررسی متغیرهایی مانند هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند؛ زیرا این سازه‌ها می‌توانند تعیین کنند که دانشجو چگونه با دشواری‌های درسی، فشار ارزیابی، الزامات یادگیری تخصصی و پیچیدگی‌های محیط دانشگاهی مواجه می‌شود. مطالعات جدید در حوزه آموزش حسابداری نیز نشان می‌دهند که بازنگری در برنامه‌های درسی، توجه به اخلاق حرفه‌ای، فناوری‌های هوشمند و یادگیری دانشجو محور از ضرورت‌های اصلی ارتقای کیفیت آموزش حسابداری است (Dixon, 2025; Nguyen et al., 2025; Suhartono & Purwantoro, 2024).

در آموزش عالی، پیشرفت تحصیلی یکی از شاخص‌های اساسی برای ارزیابی کارآمدی نظام آموزشی و کیفیت یادگیری دانشجویان است. با این حال، پیشرفت تحصیلی مفهومی تک‌بعدی نیست و تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل درونی و بیرونی قرار دارد. عوامل درونی شامل انگیزه، خودکارآمدی، هوش هیجانی، هیجان‌های تحصیلی، سرمایه روان‌شناختی، خودتنظیمی و نگرش نسبت به رشته تحصیلی هستند؛ در حالی که عوامل بیرونی به کیفیت برنامه درسی، حمایت آموزشی، روش‌های تدریس، فناوری‌های یادگیری و ساختارهای نهادی مربوط می‌شوند. در رشته حسابداری، این عوامل اهمیت مضاعفی دارند، زیرا دانشجویان علاوه بر یادگیری مفاهیم نظری، باید مهارت تحلیل داده‌های مالی، قضاوت حرفه‌ای، حل مسئله و تصمیم‌گیری اخلاقی را نیز کسب کنند. پژوهش‌های مربوط به آموزش حسابداری نشان داده‌اند که ساختارهای برنامه درسی و شیوه‌های ارزیابی می‌توانند نوع خاصی از نگرش نسبت به موفقیت، رقابت و عملکرد ایجاد کنند و همین امر ضرورت توجه به ابعاد روان‌شناختی و انگیزشی دانشجویان را برجسته می‌سازد (Dixon, 2025; Nguyen et al., 2025).

یکی از متغیرهای مهم در تبیین پیشرفت تحصیلی، هوش هیجانی است. هوش هیجانی به توانایی شناخت، فهم، تنظیم و به کارگیری هیجان‌ها در موقعیت‌های فردی و اجتماعی اشاره دارد. دانشجویانی که از سطح بالاتری از هوش هیجانی برخوردارند، معمولاً توانایی بیشتری در مدیریت اضطراب امتحان، کنترل هیجان‌های منفی، ایجاد ارتباط مؤثر با استادان و همکلاسی‌ها، حفظ تمرکز و مقابله با ناکامی‌های تحصیلی دارند. این ویژگی‌ها می‌تواند به بهبود یادگیری و افزایش پایداری تحصیلی منجر شود. در محیط‌های دانشگاهی، به‌ویژه در رشته‌هایی مانند حسابداری که

نیازمند تمرکز ذهنی، دقت بالا و تحمل فشار شناختی است، هوش هیجانی می تواند به عنوان یک منبع روان شناختی مهم عمل کند. یافته های مطالعات پیشین نیز نشان داده اند که ابعاد مختلف هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی، انگیزه پیشرفت و عملکرد آموزشی ارتباط دارد (Hasani Nia, 2021; Rajehouni et al., 2020; Hussein, 2021; Kakavand & Rezaei, 2021).

اهمیت هوش هیجانی تنها به تأثیر مستقیم آن بر پیشرفت تحصیلی محدود نمی شود، بلکه این سازه می تواند از طریق متغیرهای واسطه ای مانند انگیزه تحصیلی، بهزیستی هیجانی و راهبردهای یادگیری نیز بر عملکرد آموزشی اثر بگذارد. دانشجویی که توانایی بیشتری در تنظیم هیجان های خود دارد، احتمالاً هنگام مواجهه با دشواری های درسی، به جای اجتناب یا تعلل، از راهبردهای سازگارانه تری استفاده می کند. چنین دانشجویی می تواند شکست های موقت را بخشی از فرایند یادگیری بداند و انگیزه خود را برای ادامه تلاش حفظ کند. در همین راستا، پژوهش های اخیر نشان داده اند که رابطه میان هوش هیجانی و موفقیت تحصیلی می تواند از طریق متغیرهایی مانند بهزیستی هیجانی، انگیزش و راهبردهای یادگیری تبیین شود (Arias et al., 2022; Chang & Tsai, 2022; Nieto Carracedo et al., 2024). بنابراین، در تحلیل پیشرفت تحصیلی دانشجویان حسابداری، هوش هیجانی باید نه فقط به عنوان یک ویژگی فردی، بلکه به عنوان عاملی پویا در ارتباط با انگیزه و شیوه های یادگیری مورد توجه قرار گیرد.

متغیر کلیدی دیگر در تبیین پیشرفت تحصیلی، انگیزه تحصیلی است. انگیزه تحصیلی نیروی جهت دهنده است که میزان تلاش، پایداری، علاقه، هدف مندی و درگیری شناختی دانشجو در فرایند یادگیری را تعیین می کند. دانشجویانی که انگیزه درونی بالاتری دارند، یادگیری را صرفاً برای کسب نمره یا دریافت مدرک دنبال نمی کنند، بلکه آن را با رشد فردی، شایستگی حرفه ای و آینده شغلی خود مرتبط می سازند. این امر در رشته حسابداری اهمیت زیادی دارد، زیرا موفقیت در این رشته نیازمند تمرین مستمر، فهم مفاهیم پیچیده، پیگیری تغییرات مقرراتی و توانایی کاربرد دانش نظری در موقعیت های حرفه ای است. پژوهش های پیشین نشان داده اند که انگیزه تحصیلی با شکوفایی تحصیلی، هیجان های تحصیلی، کاهش فرسودگی، کاهش تعلل و ارتقای عملکرد آموزشی رابطه دارد (Emami Khotbesara et al., 2024; Haseli Songhori & Salamti, 2024).

(Hesampour & Rezaei, 2023).

رابطه میان هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی نیز از منظر نظری و تجربی اهمیت دارد. هوش هیجانی می تواند زمینه ساز افزایش انگیزه شود، زیرا دانشجویی که هیجان های خود را بهتر می شناسد و مدیریت می کند، در برابر موانع تحصیلی احساس درماندگی کمتری دارد و با اعتماد بیشتری در مسیر یادگیری حرکت می کند. از سوی دیگر، انگیزه تحصیلی می تواند اثرات هوش هیجانی را بر عملکرد آموزشی تقویت کند؛ زیرا تنظیم هیجان بدون وجود هدف، علاقه و تلاش پایدار ممکن است به بهبود قابل توجهی در پیشرفت تحصیلی منجر نشود. مطالعات داخلی و خارجی نیز نشان داده اند که انگیزه پیشرفت می تواند در رابطه میان هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی نقش واسطه ای داشته باشد و آموزش هوش هیجانی نیز می تواند

انگیزه تحصیلی و پیشرفت آموزشی دانش‌آموزان و دانشجویان را افزایش دهد (Behrdar, 2023; Gharehbaghi Tavabeh & Shahamat, 2022; Naghavi & Rezaei, 2022; Sabour Esmaeili et al., 2023).

در کنار عوامل روان‌شناختی، تحولات فناورانه نیز چهره آموزش حسابداری را دگرگون کرده‌اند. امروزه آموزش حسابداری دیگر محدود به کلاس‌های حضوری و روش‌های سنتی تدریس نیست، بلکه فناوری‌های دیجیتال، یادگیری ترکیبی، آموزش هوشمند، سامانه‌های مدیریت یادگیری و حتی هوش مصنوعی به بخش مهمی از تجربه آموزشی تبدیل شده‌اند. این تحول به‌ویژه برای دانشجویان حسابداری اهمیت دارد، زیرا حرفه حسابداری نیز در حال حرکت به سمت تحلیل داده، اتوماسیون، هوش مصنوعی و تصمیم‌گیری مبتنی بر فناوری است. در چنین شرایطی، دانشجویان باید علاوه بر مهارت‌های تخصصی حسابداری، از شایستگی دیجیتال و آمادگی فناورانه برخوردار باشند. پژوهش‌های اخیر در آموزش حسابداری نشان داده‌اند که آمادگی فناورانه، ادراک دانشجویان از فناوری و صلاحیت دیجیتال می‌تواند بر پذیرش هوش مصنوعی و فناوری‌های نوین در برنامه درسی حسابداری اثر بگذارد (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025; Zamani & Barzouyan Shirvan, 2024). همچنین، الگوهای یادگیری ترکیبی دانشجویان محور می‌تواند فرصت‌هایی برای افزایش مشارکت، انعطاف‌پذیری یادگیری و بهبود تجربه آموزشی در حسابداری فراهم کند (Suhartono & Purwanto, 2024).

با وجود اهمیت فناوری، نباید تصور کرد که تحول دیجیتال به‌تنهایی برای بهبود پیشرفت تحصیلی کافی است. فناوری زمانی می‌تواند به ارتقای یادگیری منجر شود که با انگیزه، خودنظم‌دهی، مشارکت فعال و توانایی سازگاری روان‌شناختی دانشجویان همراه باشد. در محیط‌های یادگیری آنلاین یا ترکیبی، دانشجویان بیش از گذشته نیازمند مدیریت زمان، کنترل هیجان، انگیزه درونی و احساس کارآمدی هستند. مطالعه‌ای درباره دوره‌های آنلاین نشان داده است که هوش هیجانی، انگیزه یادگیری و خودکارآمدی دانشجویان بر پیشرفت تحصیلی آنان اثرگذار است (Chang & Tsai, 2022). این یافته برای آموزش حسابداری نیز قابل توجه است، زیرا بسیاری از دانشجویان در یادگیری مفاهیم پیچیده حسابداری، به‌ویژه در محیط‌های دیجیتال، ممکن است با اضطراب، کاهش تعامل یا افت انگیزه مواجه شوند. بنابراین، طراحی برنامه‌های آموزشی حسابداری باید هم‌زمان بر محتوای تخصصی، ابزارهای فناورانه و تقویت ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان تمرکز کند.

سرمایه روان‌شناختی و حمایت تحصیلی نیز در کنار هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای عملکرد دانشجویان داشته باشند. حمایت آموزشی مناسب، احساس تعلق دانشگاهی، امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی از جمله عواملی هستند که می‌توانند درگیری تحصیلی را افزایش دهند و از افت عملکرد جلوگیری کنند. در واقع، دانشجویی که احساس می‌کند از سوی نظام آموزشی حمایت می‌شود و توانایی غلبه بر مشکلات را دارد، احتمالاً با انگیزه بیشتری در فرایند یادگیری مشارکت می‌کند. پژوهش‌های مرتبط نشان داده‌اند که سرمایه روان‌شناختی می‌تواند نقش میانجی در ارتباط میان حمایت تحصیلی و درگیری تحصیلی دانشجویان داشته باشد (Haseli Songhori &

(Salamti, 2024). همچنین، آموزش سرمایه روان‌شناختی و شناوری تحصیلی می‌تواند در کاهش تعلل تحصیلی و بهبود عملکرد آموزشی مؤثر باشد (Emami Khotbesara et al., 2024). این موضوع برای دانشجویان حسابداری، که با دروس دشوار و رقابت حرفه‌ای مواجه‌اند، اهمیت زیادی دارد.

در سطح برنامه درسی، آموزش حسابداری باید بتواند میان دانش تخصصی، مهارت‌های حرفه‌ای، اخلاق، فناوری و توانمندی‌های فردی پیوند برقرار کند. پژوهش‌های جدید درباره آموزش اخلاق حسابداری نشان می‌دهند که این حوزه نیازمند بازنگری‌های جدی در شیوه‌های آموزش، ارزیابی و پرورش قضاوت حرفه‌ای است (Nguyen et al., 2025). از سوی دیگر، تحلیل‌های انتقادی درباره مدیریت برنامه درسی در آموزش عالی نشان می‌دهند که فرایندهای محاسباتی، شاخص‌محور و مدیریتی می‌توانند بر نحوه سازمان‌دهی یادگیری و تعریف موفقیت تحصیلی اثر بگذارند (Dixon, 2025). بنابراین، اگر پیشرفت تحصیلی صرفاً بر اساس نمره یا معدل تعریف شود، ممکن است ابعاد مهمی مانند انگیزه درونی، توانایی حل مسئله، تاب‌آوری، اخلاق حرفه‌ای و آمادگی فناورانه نادیده گرفته شود. از این رو، مدل‌های چندمتغیره پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی می‌توانند تصویر دقیق‌تری از عوامل مؤثر بر موفقیت دانشجویان ارائه دهند.

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که هرچند رابطه هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در گروه‌های مختلف دانش‌آموزی و دانشجویی بررسی شده است، اما تمرکز خاص بر دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری همچنان نیازمند توجه بیشتر است. بسیاری از پژوهش‌ها بر دانش‌آموزان مدارس یا دانشجویان رشته‌های عمومی تمرکز داشته‌اند و کمتر به شرایط خاص رشته حسابداری، به‌ویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی، پرداخته‌اند. این در حالی است که دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری با نیازهای متفاوتی مواجه‌اند؛ آنان باید علاوه بر یادگیری نظری، برای نقش‌های حرفه‌ای، پژوهشی و تصمیم‌گیری تخصصی آماده شوند. مطالعات داخلی درباره تأثیر آموزش هوش هیجانی بر انگیزه پیشرفت، فعالیت تحصیلی و پیشرفت آموزشی نشان داده‌اند که مداخلات روان‌شناختی می‌توانند در بهبود عملکرد تحصیلی نقش داشته باشند (Behrdar, 2023; Naghavi & Rezaei, 2022; Salehi Shablizi et al., 2024). همچنین، ارتباط هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی در مطالعات مختلف تأیید شده است (Hasani Nia Rajehouni et al., 2020; Hussein, 2021).

بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری تلاش می‌کند سهم متمایز هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و متغیرهای پیش‌زمینه‌ای را در تبیین پیشرفت تحصیلی بررسی کند. اهمیت این پژوهش از آن جهت است که می‌تواند برای طراحی مداخلات آموزشی، برنامه‌های مشاوره تحصیلی، بازنگری در برنامه درسی حسابداری و تقویت مهارت‌های روان‌شناختی دانشجویان مورد استفاده قرار گیرد. اگر مشخص شود که انگیزه تحصیلی نسبت به هوش هیجانی سهم بیشتری در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دارد، سیاست‌گذاران آموزشی می‌توانند بر طراحی راهبردهایی برای افزایش انگیزه درونی، هدف‌گذاری شغلی، ارتباط دادن محتوای درسی با نیازهای حرفه‌ای و ارتقای مشارکت فعال

دانشجویان تمرکز کنند. همچنین، اگر هوش هیجانی نیز رابطه معناداری با عملکرد تحصیلی داشته باشد، می‌توان آموزش مهارت‌های هیجانی، مدیریت اضطراب، ارتباط مؤثر و خودآگاهی را به‌عنوان بخشی از حمایت آموزشی دانشجویان در نظر گرفت. در نهایت، ترکیب این رویکردها با فناوری‌های نوین و آموزش هوشمند می‌تواند مسیر مؤثرتری برای ارتقای کیفیت آموزش حسابداری فراهم سازد (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025; Salehi Shablizi et al., 2024; Zamani & Barzouyan Shirvan, 2024).

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و متغیرهای پیش‌زمینه‌ای با پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری و ارائه یک مدل رگرسیونی چندمتغیره برای تبیین سهم متمایز این عوامل در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی آنان است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از حیث روش اجرا، توصیفی-همبستگی بود. انتخاب این رویکرد به دلیل ماهیت مسئله پژوهش و ضرورت بررسی روابط میان متغیرهای پیش‌زمینه‌ای و پیشرفت تحصیلی دانشجویان صورت گرفت. در این مطالعه تلاش شد نقش هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی به‌عنوان متغیرهای مستقل در تبیین پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری مورد بررسی قرار گیرد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته حسابداری دانشگاه شهید باهنر کرمان در سال‌های تحصیلی ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳ بود که در مجموع ۲۱۱ نفر را شامل می‌شدند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۱۳۴ نفر به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند. ملاک ورود به پژوهش، داشتن حداقل یک نیمسال تحصیلی در مقطع کارشناسی ارشد بود تا دانشجویان از تجربه آموزشی کافی برای پاسخ‌دهی به سؤالات برخوردار باشند. دانشگاه شهید باهنر کرمان به دلیل برخورداری از ظرفیت آموزشی مناسب، تنوع دانشجویان و فعالیت مستمر در پذیرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی در رشته حسابداری، به‌عنوان بستر اجرای پژوهش انتخاب شد. پیشرفت تحصیلی در این مطالعه به‌عنوان میزان موفقیت آموزشی دانشجویان در طول دوره تحصیل تعریف شد و شاخص‌هایی نظیر معدل ترم‌های گذشته، معدل کل و عملکرد در دروس تخصصی به‌عنوان نشانگرهای آن در نظر گرفته شد.

برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، علاوه بر بررسی منابع کتابخانه‌ای و مطالعات نظری مرتبط، از پرسشنامه استاندارد اقتباس شده از پژوهش Byrne و Flood (۲۰۰۸) استفاده شد. این پرسشنامه در قالب ۳۴ گویه طراحی شده بود و پاسخ‌ها بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد» ثبت می‌شدند. پرسشنامه شامل ابعادی مرتبط با هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی بود و تلاش داشت میزان برخورداری دانشجویان از توانایی‌های هیجانی، مهارت‌های اجتماعی، خودآنگیزشی، همدلی و همچنین سطح انگیزه و انتظارات تحصیلی آنان را اندازه‌گیری کند. در کنار داده‌های پرسشنامه‌ای، اطلاعات مربوط به سوابق تحصیلی دانشجویان شامل معدل ترم‌های قبل، معدل کل و رشته تحصیلی دوره کارشناسی نیز استخراج و در تحلیل‌ها مورد استفاده قرار گرفت. برای بررسی روایی صوری و محتوایی ابزار، پرسشنامه در اختیار پنج نفر از اساتید حوزه آموزش،

روان‌شناسی تربیتی و حسابداری قرار گرفت و پس از دریافت نظرات تخصصی، اصلاحاتی در نگارش سؤالات، ترتیب گویه‌ها و میزان شفافیت مفاهیم اعمال شد. همچنین به منظور ارزیابی پایایی ابزار، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. نتایج نشان داد مقدار آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰.۹۰ است که بیانگر پایایی مطلوب ابزار اندازه‌گیری می‌باشد. همچنین مقدار آلفا برای خرده‌مقیاس هوش هیجانی ۰.۸۰ و برای انگیزه تحصیلی ۰.۷۷ به دست آمد که هر دو در سطح قابل قبول قرار داشتند.

پس از گردآوری داده‌ها، اطلاعات حاصل وارد نرم‌افزار آماری شد و در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بخش آمار توصیفی، شاخص‌هایی نظیر میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد فراوانی برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و متغیرهای اصلی پژوهش محاسبه شد. در بخش آمار استنباطی، برای بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید و به منظور تعیین میزان قدرت پیش‌بینی‌کنندگی متغیرهای مستقل بر پیشرفت تحصیلی، تحلیل رگرسیون خطی ساده و چندگانه به کار گرفته شد. همچنین برای اطمینان از مناسب بودن مدل‌های رگرسیونی، پیش‌فرض‌های آماری مورد بررسی قرار گرفتند. نرمال بودن توزیع باقیمانده‌ها از طریق آزمون کولموگروف - اسمیرنوف، استقلال خطاها با استفاده از آماره دوربین - واتسون و همگنی واریانس‌ها از طریق آزمون تثبیت واریانس ارزیابی شد. نتایج این آزمون‌ها نشان داد که تمامی پیش‌فرض‌های لازم برای اجرای تحلیل رگرسیون برقرار بوده و مدل‌های ارائه‌شده از اعتبار آماری کافی برخوردار هستند.

یافته‌ها

در بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، از مجموع ۱۳۴ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری شرکت‌کننده در پژوهش، ۸۰ نفر پسر و ۵۴ نفر دختر بودند؛ بنابراین، ۵۹.۷ درصد نمونه را دانشجویان پسر و ۴۰.۳ درصد را دانشجویان دختر تشکیل دادند. از نظر رشته تحصیلی در مقطع کارشناسی، ۱۱۴ نفر، معادل ۸۵.۱ درصد، دارای مدرک کارشناسی حسابداری و ۲۰ نفر، معادل ۱۴.۹ درصد، دارای مدرک کارشناسی در رشته‌های غیر حسابداری بودند. میانگین سن کل دانشجویان ۲۶.۷۱ سال بود؛ همچنین میانگین سن دانشجویان پسر ۲۷.۶۵ سال و میانگین سن دانشجویان دختر ۲۵.۳۱ سال به دست آمد که نشان می‌دهد میانگین سنی دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بوده است.

جدول ۱. ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	پیشرفت تحصیلی	هوش هیجانی	انگیزه تحصیلی	انتظارات تحصیلی	متغیرهای پیش‌زمینه‌ای
پیشرفت تحصیلی	۱				
هوش هیجانی	*۰.۱۸۶	۱			
انگیزه تحصیلی	**۰.۴۶۷	*۰.۲۱۴	۱		
انتظارات تحصیلی	**۰.۴۲۷	*۰.۱۹۶	**۰.۵۸۱	۱	
متغیرهای پیش‌زمینه‌ای	**۰.۴۸۵	**۰.۶۴۲	**۰.۷۸۱	**۰.۷۳۴	۱

**P<۰.۰۵، *P<۰.۰۱

بر اساس نتایج جدول ۱، بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد ($F=0.186, P=0.018$). همچنین، انگیزه تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و قوی تری داشت ($F=0.467, P=0.000$). رابطه انتظارات تحصیلی با پیشرفت تحصیلی نیز مثبت و معنادار بود ($F=0.427, P=0.000$). افزون بر این، رابطه کلی متغیرهای پیش‌زمینه‌ای با پیشرفت تحصیلی برابر با ۰.۴۸۵ و معنادار بود ($P=0.000$). این یافته‌ها نشان می‌دهد که افزایش سطح هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و انتظارات آموزشی با بهبود عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری همراه است؛ با این حال، شدت رابطه انگیزه تحصیلی و انتظارات تحصیلی با پیشرفت تحصیلی بیشتر از هوش هیجانی بود.

جدول ۲. نتایج کامل تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان

مدل	متغیر پیش‌بین	B	SE	β	t	P	R	R^2	R^2 تعدیل شده	F	مدل P	Durbin-Watson
۱	هوش هیجانی	۰.۱۹	۰.۰۹	۰.۱۸۶	۲.۱۳	۰.۰۳۵	۰.۱۸۶	۰.۰۳۴	۰.۰۲۷	۴.۵۳	۰.۰۳۵	۱.۸۴
۱	مقدار ثابت	۱۲.۹۶	۰.۸۷	—	۱۴.۹۰	۰.۰۰۰	—	—	—	—	—	—
۲	انگیزه تحصیلی و انتظارات	۰.۰۸۳	۰.۰۱۴	۰.۴۶۷	۶.۰۱۸	۰.۰۰۰	۰.۴۶۷	۰.۲۱۸	۰.۲۱۲	۳۶.۲۱۲	۰.۰۰۰	—
۲	مقدار ثابت	۹.۸۱۸	۱.۰۲۷	—	۹.۵۵۵	۰.۰۰۰	—	—	—	—	—	—
۳	متغیرهای پیش‌زمینه‌ای	۰.۰۸۵	۰.۰۱۳	۰.۴۸۵	۶.۳۲۵	۰.۰۰۰	۰.۴۸۵	۰.۲۳۵	۰.۲۲۹	۴۰.۰۰۵	۰.۰۰۰	—
۳	مقدار ثابت	۹.۵۳۳	۱.۰۲۳	—	۹.۳۱۸	۰.۰۰۰	—	—	—	—	—	—

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی مربوط به هوش هیجانی معنادار است ($F=4.53, P=0.035$) و هوش هیجانی توانست ۳.۴ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین کند ($R^2=0.034$). ضریب رگرسیونی این متغیر نیز مثبت و معنادار بود ($B=0.19, \beta=0.186, t=2.13, P=0.035$). در مدل دوم، انگیزه تحصیلی و انتظارات دانشجویان به‌طور معناداری پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کردند ($F=36.212, P=0.000$) و ۲۱.۸ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را توضیح دادند ($R^2=0.218$). همچنین، مدل کلی متغیرهای پیش‌زمینه‌ای نیز از نظر آماری معنادار بود ($F=40.005, P=0.000$) و توانست ۲۳.۵ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی دانشجویان را تبیین کند ($R^2=0.235$). مقدار R^2 تعدیل شده در این مدل برابر با ۰.۲۲۹ بود که نشان‌دهنده قدرت تبیینی قابل قبول مدل نهایی است. بر اساس این نتایج، می‌توان گفت متغیرهای پیش‌زمینه‌ای، به‌ویژه انگیزه تحصیلی، نقش مهم‌تری نسبت به هوش هیجانی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش هوش هیجانی، انگیزه تحصیلی و متغیرهای پیش‌زمینه‌ای در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری انجام شد. نتایج تحلیل‌های آماری نشان داد که میان هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و دانشجویانی که از سطح بالاتری از هوش هیجانی برخوردار بودند، عملکرد تحصیلی مطلوب‌تری را تجربه کردند. همچنین، نتایج نشان داد که

انگیزه تحصیلی نسبت به هوش هیجانی سهم بیشتری در تبیین واریانس پیشرفت تحصیلی دارد و مدل نهایی رگرسیون نشان داد که متغیرهای پیش‌زمینه‌ای توانستند بخش قابل توجهی از تغییرات عملکرد تحصیلی دانشجویان را توضیح دهند. این یافته‌ها بیانگر آن است که موفقیت تحصیلی در رشته حسابداری صرفاً به توانایی‌های شناختی یا دانش تخصصی وابسته نیست، بلکه عوامل روان‌شناختی و هیجانی نیز در شکل‌گیری عملکرد آموزشی دانشجویان نقش اساسی دارند. نتایج این پژوهش با دیدگاه‌های نوین آموزش حسابداری که بر ضرورت توجه هم‌زمان به مهارت‌های نرم، توانایی‌های هیجانی و انگیزه‌های یادگیری تأکید می‌کنند، همسو است (Dixon, 2025; Nguyen et al., 2025).

یافته مربوط به رابطه مثبت هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی را می‌توان از منظر توانایی دانشجویان در مدیریت هیجان‌ها، کنترل استرس، تنظیم رفتار و ایجاد ارتباط مؤثر با محیط آموزشی تبیین کرد. دانشجویانی که هیجان‌های خود را بهتر مدیریت می‌کنند، معمولاً در شرایط دشوار آموزشی پایداری بیشتری نشان می‌دهند و هنگام مواجهه با شکست‌های موقت یا فشارهای درسی، از راهبردهای مقابله‌ای سازگارانه‌تری استفاده می‌کنند. این ویژگی به‌ویژه در رشته حسابداری اهمیت دارد؛ زیرا دانشجویان این رشته با حجم بالای محاسبات، تحلیل‌های پیچیده و فشار ناشی از دقت حرفه‌ای مواجه هستند. بنابراین، توانایی کنترل هیجان‌ها می‌تواند از فرسودگی ذهنی، اضطراب و افت عملکرد جلوگیری کند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های پیشین هم‌راستا است که نشان داده‌اند هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی، انگیزه پیشرفت و عملکرد آموزشی رابطه مثبت دارد (Hasani Nia Rajehouni et al., 2020; Hussein, 2021; Kakavand & Rezaei, 2021). همچنین، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های Tsai و Chang که نشان دادند هوش هیجانی در کنار انگیزه یادگیری و خودکارآمدی می‌تواند عملکرد آموزشی دانشجویان در محیط‌های آموزشی آنلاین را ارتقا دهد، هماهنگ است (Chang & Tsai, 2022).

از سوی دیگر، یافته‌های این مطالعه نشان داد که انگیزه تحصیلی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی در میان متغیرهای مورد بررسی بود. این نتیجه بیانگر آن است که دانشجویان دارای انگیزه درونی بالا، نسبت به دانشجویانی که صرفاً با انگیزه‌های بیرونی یا فشارهای اجتماعی به ادامه تحصیل می‌پردازند، تلاش، پشتکار و درگیری شناختی بیشتری در فرایند یادگیری دارند. انگیزه تحصیلی موجب می‌شود دانشجویان اهداف بلندمدت حرفه‌ای و آموزشی خود را با فرایند تحصیل پیوند دهند و در نتیجه، نسبت به یادگیری عمیق‌تر و مشارکت فعال در فعالیت‌های آموزشی تمایل بیشتری نشان دهند. در رشته حسابداری که موفقیت نیازمند تمرین مستمر، دقت بالا و تحلیل چندجانبه است، وجود انگیزه تحصیلی می‌تواند تفاوت قابل توجهی در عملکرد دانشجویان ایجاد کند. این یافته با نتایج مطالعات پیشین همخوانی دارد که نشان داده‌اند انگیزه تحصیلی با شکوفایی تحصیلی، مشارکت آموزشی و موفقیت تحصیلی رابطه مستقیم دارد (Arias et al., 2022; Haseli Songhori & Salamti, 2024). همچنین، پژوهش Salehi Shablizi و همکاران نیز نشان داد که آموزش انگیزه تحصیلی می‌تواند درگیری تحصیلی و عملکرد آموزشی دانشجویان را افزایش دهد (Salehi Shablizi et al., 2024).

یکی از یافته‌های مهم این پژوهش آن بود که اگرچه هوش هیجانی اثر معناداری بر پیشرفت تحصیلی داشت، اما سهم انگیزه تحصیلی در پیش‌بینی عملکرد آموزشی بیشتر بود. این نتیجه می‌تواند نشان دهد که در محیط‌های دانشگاهی، به‌ویژه در مقطع کارشناسی ارشد، داشتن انگیزه قوی برای یادگیری و دستیابی به موفقیت حرفه‌ای ممکن است نقش تعیین‌کننده‌تری نسبت به ویژگی‌های هیجانی داشته باشد. دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری معمولاً با اهداف حرفه‌ای مشخص‌تری وارد دانشگاه می‌شوند و انگیزه آنان برای دستیابی به فرصت‌های شغلی بهتر، موفقیت در آزمون‌های حرفه‌ای یا ارتقای جایگاه اجتماعی می‌تواند نیروی محرک اصلی در عملکرد تحصیلی آنان باشد. با این حال، هوش هیجانی همچنان نقش مکمل و تقویت‌کننده‌ای ایفا می‌کند؛ زیرا انگیزه بدون توانایی مدیریت فشارهای روانی ممکن است به فرسودگی یا اضطراب تحصیلی منجر شود. از این منظر، می‌توان گفت که هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی به‌صورت تعاملی بر پیشرفت تحصیلی اثر می‌گذارند. این تبیین با یافته‌های پژوهش Sabour Esmaeili و همکاران که نقش میانجی انگیزه پیشرفت در رابطه میان هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی را تأیید کردند، هماهنگ است (Sabour Esmaeili et al., 2023).

نتایج این پژوهش همچنین نشان داد که متغیرهای پیش‌زمینه‌ای توانستند حدود یک‌چهارم واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین کنند. هرچند این میزان تبیین قابل توجه است، اما بیانگر آن است که عوامل دیگری نیز در موفقیت تحصیلی دانشجویان حسابداری نقش دارند. عواملی مانند کیفیت تدریس، ساختار برنامه درسی، محیط یادگیری، حمایت آموزشی، ویژگی‌های شخصیتی، سرمایه روان‌شناختی و فناوری‌های آموزشی می‌توانند بخشی از تفاوت‌های فردی در عملکرد تحصیلی را توضیح دهند. در سال‌های اخیر، تحول دیجیتال در آموزش حسابداری و گسترش یادگیری هوشمند نیز به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر تجربه آموزشی دانشجویان مطرح شده است. مطالعات نشان داده‌اند که آمادگی فناورانه و شایستگی دیجیتال دانشجویان می‌تواند بر میزان مشارکت و موفقیت آنان در محیط‌های آموزشی نوین اثرگذار باشد (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025; Zamani & Barzouyan Shirvan, 2024). همچنین، استفاده از الگوهای یادگیری ترکیبی دانشجو‌محور در آموزش حسابداری می‌تواند فرصت‌هایی برای افزایش تعامل، انعطاف‌پذیری یادگیری و درگیری شناختی دانشجویان فراهم کند (Suhartono & Purwanto, 2024). بنابراین، می‌توان استدلال کرد که پیشرفت تحصیلی دانشجویان حسابداری حاصل تعامل میان عوامل فردی، روان‌شناختی و محیطی است و مدل‌های چندمتغیره برای تبیین این پیچیدگی مناسب‌تر هستند.

از منظر نظری، یافته‌های پژوهش حاضر از دیدگاه‌هایی حمایت می‌کند که موفقیت تحصیلی را نتیجه تعامل میان هیجان، شناخت و انگیزش می‌دانند. در واقع، دانشجویانی که دارای هوش هیجانی بالاتر هستند، نه تنها توانایی بهتری در کنترل استرس و تنظیم رفتار دارند، بلکه می‌توانند انگیزه خود را در طول فرایند یادگیری حفظ کنند. این امر موجب می‌شود در مواجهه با دشواری‌های آموزشی، از راهبردهای یادگیری مؤثرتری استفاده نمایند و نسبت به اهداف تحصیلی خود متعهد باقی بمانند. یافته‌های پژوهش Nieto Carracedo و همکاران نیز نشان داد که بهزیستی هیجانی، انگیزش

و راهبردهای یادگیری می‌توانند در رابطه میان هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی نقش میانجی ایفا کنند (Nieto Carracedo et al., 2024). از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که درک موفقیت تحصیلی دانشجویان حسابداری نیازمند رویکردی چندبعدی است که علاوه بر مهارت‌های تخصصی، به ویژگی‌های هیجانی و انگیزشی آنان نیز توجه کند.

همچنین، یافته‌های این مطالعه با پژوهش‌هایی که اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر انگیزه تحصیلی و عملکرد آموزشی را گزارش کرده‌اند، همسو است. مطالعات انجام‌شده در ایران نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های هیجانی می‌تواند موجب افزایش انگیزه پیشرفت، فعالیت تحصیلی و کاهش

اضطراب اجتماعی دانشجویان شود (Behrdar, 2023; Gharehbaghi Tavabeh & Shahamat, 2022; Naghavi & Rezaei, 2022).

این نتایج اهمیت طراحی برنامه‌های آموزشی مکمل برای دانشجویان حسابداری را برجسته می‌کند. در بسیاری از برنامه‌های درسی

حسابداری، تمرکز اصلی بر مفاهیم فنی و مهارت‌های محاسباتی است و به آموزش مهارت‌های روان‌شناختی و هیجانی توجه کافی نمی‌شود. در

حالی که یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد چنین مهارت‌هایی می‌توانند به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد آموزشی دانشجویان اثرگذار باشند.

یکی دیگر از نکات قابل توجه در تفسیر نتایج این پژوهش، نقش سرمایه روان‌شناختی و حمایت آموزشی در حفظ انگیزه تحصیلی دانشجویان

است. دانشجویانی که احساس حمایت بیشتری از سوی استادان، همکلاسی‌ها و محیط دانشگاهی دریافت می‌کنند، معمولاً مشارکت تحصیلی بیشتری

نشان می‌دهند و نسبت به فرایند یادگیری نگرش مثبت‌تری دارند. سرمایه روان‌شناختی شامل امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی می‌تواند

دانشجویان را در مواجهه با چالش‌های تحصیلی توانمند سازد. پژوهش‌های اخیر نیز نشان داده‌اند که حمایت تحصیلی و سرمایه روان‌شناختی با

درگیری تحصیلی و عملکرد آموزشی رابطه معناداری دارند (Haseli Songhori & Salamti, 2024). بنابراین، توجه به ابعاد حمایتی و

روان‌شناختی محیط دانشگاه می‌تواند مکملی برای تقویت انگیزه و ارتقای عملکرد دانشجویان حسابداری باشد.

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی از عوامل مهم و معنادار در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان

کارشناسی ارشد حسابداری هستند و انگیزه تحصیلی نقش قوی‌تری در تبیین عملکرد آموزشی ایفا می‌کند. این یافته‌ها تأکید می‌کند که موفقیت

در آموزش حسابداری صرفاً به دانش تخصصی وابسته نیست، بلکه مهارت‌های هیجانی، انگیزش درونی، توانایی مقابله با فشارهای آموزشی و

حمایت روان‌شناختی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. همچنین، با توجه به تحولات فناورانه و حرکت آموزش حسابداری به سمت یادگیری هوشمند

و دیجیتال، توجه به آمادگی روان‌شناختی و انگیزشی دانشجویان بیش از گذشته اهمیت یافته است (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025; Zamani & Barzouyan Shirvan, 2024).

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری یک دانشگاه بود که می‌تواند

تعمیم‌پذیری نتایج را کاهش دهد. همچنین، استفاده از ابزارهای خودگزارشی ممکن است تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهی یا تمایل آزمودنی‌ها به

ارائه پاسخ‌های مطلوب اجتماعی قرار گرفته باشد. از سوی دیگر، ماهیت مقطعی پژوهش امکان بررسی تغییرات انگیزه و هوش هیجانی در طول زمان را فراهم نکرد و برخی متغیرهای مهم مانند کیفیت تدریس، وضعیت اقتصادی، ویژگی‌های شخصیتی و حمایت خانوادگی نیز در مدل پژوهش وارد نشدند.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با استفاده از طرح‌های طولی، تغییرات انگیزه تحصیلی و هوش هیجانی دانشجویان را در طول دوره تحصیل بررسی کنند. همچنین، استفاده از مدل‌های معادلات ساختاری و تحلیل‌های میانجی و تعدیل‌گر می‌تواند درک دقیق‌تری از روابط میان متغیرهای روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی فراهم سازد. انجام پژوهش در سایر رشته‌های دانشگاهی، مقاطع تحصیلی مختلف و دانشگاه‌های گوناگون نیز می‌تواند به تعمیم‌پذیری بیشتر یافته‌ها کمک کند. افزون بر این، بررسی نقش متغیرهایی مانند سرمایه روان‌شناختی، خودکارآمدی، تاب‌آوری، مهارت‌های دیجیتال و کیفیت آموزش آنلاین در کنار هوش هیجانی و انگیزه تحصیلی می‌تواند افق‌های جدیدی برای پژوهش در حوزه آموزش حسابداری ایجاد کند.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌ها و گروه‌های آموزشی حسابداری برنامه‌هایی برای تقویت انگیزه تحصیلی، مهارت‌های هیجانی و توانایی‌های روان‌شناختی دانشجویان طراحی و اجرا کنند. برگزاری کارگاه‌های آموزش هوش هیجانی، مدیریت استرس، هدف‌گذاری تحصیلی و افزایش خودکارآمدی می‌تواند به بهبود عملکرد آموزشی دانشجویان کمک کند. همچنین، بازنگری در برنامه‌های درسی حسابداری با تأکید بر یادگیری فعال، فناوری‌های نوین آموزشی و ارتباط بیشتر میان محتوای درسی و نیازهای حرفه‌ای می‌تواند انگیزه و مشارکت تحصیلی دانشجویان را افزایش دهد. ایجاد نظام‌های حمایتی روان‌شناختی و آموزشی در دانشگاه‌ها نیز می‌تواند زمینه مناسبی برای ارتقای موفقیت تحصیلی دانشجویان فراهم سازد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

موازین اخلاقی

در تمامی مراحل پژوهش حاضر اصول اخلاقی مرتبط با نشر و انجام پژوهش رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش ما را همراهی کردند تشکر و قدردانی به عمل می آید.

Extended Abstract

Introduction

Higher education systems increasingly recognize that academic achievement is not merely the product of cognitive ability or technical knowledge, but rather the outcome of a complex interaction among psychological, emotional, motivational, and environmental factors. In accounting education, this issue has gained particular importance because accounting students are expected to develop analytical reasoning, professional judgment, ethical sensitivity, technological adaptability, and sustained academic engagement simultaneously. Contemporary accounting programs are therefore moving beyond traditional content-oriented approaches toward more student-centered, psychologically informed, and technologically integrated educational models (Dixon, 2025; Nguyen et al., 2025). The transformation of accounting education in the digital era, especially with the emergence of intelligent education systems, blended learning, and artificial intelligence applications, has intensified the need to understand the psychological determinants of students' academic success (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025; Suhartono & Purwantoro, 2024; Zamani & Barzouyan Shirvan, 2024).

Among the psychological variables associated with educational success, emotional intelligence and academic motivation have attracted substantial scholarly attention. Emotional intelligence refers to the ability to perceive, regulate, understand, and utilize emotions effectively in personal and social contexts. Students with higher emotional intelligence are generally more capable of coping with academic stress, maintaining emotional balance, managing frustration, and establishing effective interpersonal relationships within educational environments. Such competencies are particularly significant in demanding disciplines such as accounting, where students frequently encounter intensive cognitive workloads, evaluative pressure, and complex analytical tasks. Prior studies have consistently demonstrated positive associations between emotional intelligence and academic performance, academic engagement, and achievement motivation (Hasani Nia Rajehouni et al., 2020; Hussein, 2021; Kakavand & Rezaei, 2021).

Recent investigations further suggest that emotional intelligence influences academic achievement not only directly but also indirectly through motivational and emotional pathways. Emotional well-being, adaptive learning strategies, and academic motivation have been identified as mediating mechanisms explaining the relationship between emotional intelligence and educational outcomes (Nieto Carracedo et al., 2024). Similarly, studies conducted in online and blended learning contexts have shown that emotionally intelligent students exhibit higher self-efficacy, persistence, and learning effectiveness (Chang & Tsai, 2022). These findings imply that emotional intelligence can enhance students' capacity to navigate increasingly technology-oriented learning environments in accounting education.

Academic motivation constitutes another central determinant of educational achievement. Motivation directs students' efforts, persistence, commitment, and engagement in the learning process. Students with strong intrinsic academic motivation tend to approach learning as a meaningful and self-developing process rather than merely a requirement for obtaining grades or degrees. Such students demonstrate greater perseverance when facing educational difficulties and are more likely to employ deep learning strategies. Research has shown that academic motivation positively predicts academic flourishing, educational engagement, emotional adjustment, and performance outcomes (Arias et al., 2022; Haseli Songhori & Salamti, 2024; Hesampour & Rezaei, 2023). In accounting education specifically, motivation plays a critical role because mastery of accounting concepts requires sustained practice, analytical precision, and continuous adaptation to evolving professional standards.

The interaction between emotional intelligence and academic motivation has also been emphasized in previous literature. Emotional intelligence may strengthen students' motivational resources by enabling them to regulate negative emotions and maintain optimism toward academic goals. Likewise, academic motivation may reinforce the beneficial effects of emotional intelligence on performance by encouraging sustained effort and active engagement. Empirical evidence supports the mediating role of achievement motivation in the relationship between emotional intelligence and academic performance (Sabour Esmaeili et al., 2023). Furthermore, interventions focused on emotional intelligence training have been found to enhance academic motivation and educational achievement among students (Behrdar, 2023; Gharehbaghi Tavabeh & Shahamat, 2022; Naghavi & Rezaei, 2022).

In parallel with psychological developments, accounting education is currently experiencing profound technological changes. The integration of artificial intelligence, digital accounting systems, smart education, and blended learning environments has altered the structure and expectations of accounting curricula. Consequently, accounting students are now expected to possess not only technical accounting knowledge but also digital competence and technological readiness. Studies have indicated that students' perceptions of technology, readiness for artificial intelligence adoption, and digital competencies significantly influence learning outcomes in accounting programs (Abdo-Salloum & Al-Mousawi, 2025). Moreover, blended learning models emphasizing student-centered educational approaches have demonstrated positive effects on engagement and educational flexibility in accounting education (Suhartono & Purwantoro, 2024). These developments underscore the importance of examining psychological factors alongside educational and technological variables in explaining academic success.

Despite the growing body of research on emotional intelligence and academic motivation, limited attention has been paid to their combined predictive role among graduate accounting students. Most previous studies have focused either on school students or on broader university populations without considering the unique demands of accounting education at the postgraduate level. Given the analytical, professional, and emotionally demanding nature of accounting studies, investigating these variables among master's students may contribute

to a more comprehensive understanding of academic achievement in specialized higher education contexts. Therefore, the present study aimed to examine the relationship between emotional intelligence, academic motivation, and academic achievement among master's students in accounting and to propose a multivariate regression model explaining the distinct contribution of these variables to academic performance.

Methods and Materials

The present study employed an applied descriptive-correlational research design. The statistical population consisted of all master's students in accounting at Shahid Bahonar University of Kerman between 2020 and 2024. A total of 211 students constituted the research population, from which 134 participants were selected using simple random sampling. Eligibility criteria required participants to have completed at least one academic semester in the master's program to ensure sufficient educational experience and familiarity with university learning conditions.

Data collection was conducted through both library-based review and field research procedures. The primary research instrument was a standardized questionnaire adapted from Byrne and Flood's educational framework. The questionnaire contained 34 items rated on a five-point Likert scale ranging from "very low" to "very high." The instrument assessed emotional intelligence, academic motivation, and educational expectations. Academic achievement was operationalized through indicators such as cumulative grade point average, semester grades, and educational performance in accounting courses.

Content and face validity of the questionnaire were evaluated by five experts in educational sciences, educational psychology, and accounting education. Based on their feedback, revisions were made regarding wording clarity, item sequencing, and conceptual transparency. Reliability analysis was performed using Cronbach's alpha coefficient. The overall reliability coefficient for the questionnaire was 0.90, while emotional intelligence and academic motivation subscales demonstrated alpha coefficients of 0.80 and 0.77 respectively, indicating satisfactory internal consistency.

Data analysis was conducted using descriptive and inferential statistical techniques. Descriptive statistics included means, standard deviations, frequencies, and percentages for demographic variables and research constructs. Inferential analyses included Pearson correlation coefficients, simple linear regression, and multiple regression analysis to examine relationships among variables and evaluate predictive effects. Statistical assumptions for regression analysis, including normality of residuals, independence of errors, and homoscedasticity, were assessed using the Kolmogorov-Smirnov test, Durbin-Watson statistic, and variance stabilization procedures.

Findings

The demographic findings indicated that 59.7% of the participants were male and 40.3% were female. Regarding undergraduate academic background, 85.1% of the students held bachelor's degrees in accounting, whereas 14.9% had graduated from non-accounting disciplines. The average age of the participants was 26.71 years.

The results of Pearson correlation analysis revealed a significant positive relationship between emotional intelligence and academic achievement ($r=0.186$, $p<0.05$). This finding demonstrated that students with higher emotional intelligence tended to achieve better academic performance in accounting education. Moreover, academic motivation exhibited a stronger positive correlation with academic achievement ($r=0.467$, $p<0.001$). Educational expectations also showed a significant positive relationship with academic performance ($r=0.427$, $p<0.001$). The overall relationship between background variables and academic achievement was significant and positive ($r=0.485$, $p<0.001$).

Regression analysis further demonstrated that emotional intelligence significantly predicted academic achievement. The regression model for emotional intelligence was statistically significant ($F=4.53$, $p=0.035$), and emotional intelligence explained approximately 3.4% of the variance in academic performance ($R^2=0.034$). The regression equation for this model was expressed as: $Y=12.96+0.19X$.

The second regression model examined academic motivation and educational expectations as predictors of academic achievement. This model was statistically significant ($F=36.212$, $p<0.001$) and accounted for approximately 21.8% of the variance in academic achievement ($R^2=0.218$). The regression equation for this model was: $Y=9.818+0.083X$.

Finally, the overall regression model including background variables demonstrated significant predictive power ($F=40.005$, $p<0.001$). The model explained approximately 23.5% of the variance in academic achievement ($R^2=0.235$), indicating that psychological and motivational variables jointly contributed substantially to students' educational performance. Diagnostic tests confirmed that all regression assumptions were satisfied. The Kolmogorov-Smirnov test supported normality of residuals, the Durbin-Watson statistic indicated independence of errors, and homoscedasticity assumptions were met.

Discussion and Conclusion

The findings of the present study demonstrated that emotional intelligence and academic motivation are significant predictors of academic achievement among master's students in accounting. The positive relationship between emotional intelligence and academic performance suggests that students who are more capable of regulating emotions, coping with academic stress, and maintaining interpersonal effectiveness are more likely to succeed in demanding educational contexts. Accounting education requires analytical precision, sustained concentration, and the ability to manage evaluative pressure; therefore, emotionally intelligent students may adapt more effectively to such academic demands.

The findings further revealed that academic motivation was a substantially stronger predictor of academic achievement compared to emotional intelligence. This result highlights the central role of motivational processes in accounting education. Students with higher intrinsic motivation appear more committed to learning, more persistent in overcoming educational difficulties, and more actively engaged in academic activities. In highly specialized disciplines such as accounting, motivation may serve as the primary driving force behind sustained academic effort and achievement.

Another important implication of the study concerns the interaction between emotional and motivational factors in educational success. Emotional intelligence may facilitate the maintenance of academic motivation by helping students manage frustration, anxiety, and failure. At the same time, motivation may strengthen the impact of emotional competencies on performance outcomes by promoting persistence and cognitive engagement. Consequently, academic achievement should be understood as a multidimensional phenomenon shaped by psychological, emotional, and educational dynamics simultaneously.

The study also emphasized the growing importance of integrating psychological and technological dimensions within accounting education. As accounting curricula increasingly incorporate digital technologies, artificial intelligence, and blended learning environments, students' emotional adaptability and motivational readiness become even more critical. Technological advancement alone cannot guarantee educational effectiveness unless students possess sufficient psychological resources to engage actively with learning opportunities.

Overall, the proposed multivariate regression model provided empirical evidence that psychological constructs significantly contribute to academic achievement in accounting education. The findings suggest that universities should move beyond purely technical instructional approaches and adopt more comprehensive educational frameworks emphasizing emotional development, motivational enhancement, and student-centered learning environments. Educational interventions focusing on emotional intelligence training, academic motivation enhancement, and psychological support services may substantially improve accounting students' academic performance and professional readiness.

References

- Abdo-Salloum, A. M., & Al-Mousawi, H. Y. (2025). Accounting students' technology readiness, perceptions, and digital competence toward artificial intelligence adoption in accounting curricula. *Journal of Accounting Education*, 70, 100951. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2025.100951>
- Arias, J., Soto-Carballo, J. G., & Pino-Juste, M. R. (2022). Emotional intelligence and academic motivation in primary school students. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 35, 14.
- Behrdar, F. (2023, 1402 2023-03-21). The effectiveness of emotional intelligence training on increasing academic achievement motivation of sixth grade students. Tehran.
- Chang, Y. C., & Tsai, Y. T. (2022). The Effect of University Students' Emotional Intelligence, Learning Motivation and Self-Efficacy on Their Academic Achievement in Online English Courses. *Frontiers in psychology*, 13, 818929. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.818929>
- Dixon, K. (2025). Accounting for higher education: Calculative practices in curricular administration. *Critical Perspectives on Accounting*, 102(11), 102805-102830. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2025.102805>
- Emami Khothbesara, Z., Mahdian, H., & Bakhshipour, A. (2024). Comparing the Effectiveness of Academic Buoyancy and Psychological Capital Training on Academic Procrastination in Female High School Students [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(3), 149-160. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.3.18>
- Gharehbaghi Tavabeh, M., & Shahamat, N. (2022, 1401 2022-03-21). The effectiveness of emotional intelligence training on academic motivation and social anxiety of students of Islamic Azad University, Marvdasht branch. Tehran.
- Hasani Nia Rajehouni, K., Meshkatbighighi, M., & Aslani Poshtehani, M. (2020, 1399 2020-03-20). Investigating the relationship between emotional intelligence and spiritual intelligence with academic achievement motivation of male junior high school students in Rahmatabad and Blukat region. Ardabil.
- Haseli Songhori, M., & Salami, K. (2024). The Linkage Between University Students' Academic Engagement and Academic Support: The Mediating Role of Psychological Capital [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(2), 72-84. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.2.10>

- Hesampour, F., & Rezaei, A. M. (2023). Predicting Students' Academic Flourishing based on the Moral Intelligence: The Mediating Role of Academic Motivation, Academic Emotions, Academic Procrastination and Academic Burnout [Research]. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 10(2), 83-103. <https://doi.org/10.61186/jcmh.10.2.7>
- Hussein, K. (2021). The relationship between emotional intelligence and academic motivation of pre-university students using the mediating role of mental health. *Management and Educational Perspective*, 3(2), 77-98. <https://doi.org/10.22034/jmep.2021.294708.1060>
- Kakavand, M., & Rezaei, A. (2021). The Effect of Emotional Intelligence Dimentions on the Educational Achievement at Agricultural Students of Razi University, Iran. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 13(56), 73-90. <https://doi.org/10.22092/jaeer.2021.354360.1822>
- Naghavi, N., & Rezaei, A. M. (2022, 1401 2022-03-21). The effect of emotional intelligence training on academic activity, achievement motivation and academic achievement of female high school students in Borujerd.
- Nguyen, L. A., Dellaportas, S., & Phan, D. H. T. (2025). Unpacking elitism: a comprehensive review of accounting ethics education research (1970-2023). *Journal of Accounting Literature*. <https://doi.org/10.1108/JAL-11-2024-0326>
- Nieto Carracedo, A., Gómez-Iñiguez, C., Tamayo, L. A., & Igartua Perosanz, J. J. (2024). Emotional Intelligence and Academic Achievement Relationship: Emotional Well-Being, Motivation, and Learning Strategies as Mediating Factors. *Psicología educativa*, 30(2), 67-74. <https://doi.org/10.5093/psed2024a7>
- Sabour Esmaceli, N., Momtaz Eslami, V., Haji Arbabi, F., & Moniri, M. (2023). The mediating role of achievement motivation in the relationship between emotional intelligence and academic performance among female technical and vocational high school students. *Journal of Explorations in Management*, 2(1).
- Salehi Shablizi, M., Haji Yakhchali, A., Shahini Yilagh, M., & Maktabi, G. (2024). The effect and comparison of emotional intelligence and academic motivation training on academic engagement and academic performance of male students at Farhangian University of Khuzestan Province. *Quarterly Journal of Experimental and Cognitive Psychology*, 1(2), 24-34. <http://193.36.85.187:9110/index.php/ecp/article/view/134>
- Suhartono, E., & Purwantoro, P. (2024). Model adoption blended learning: A student-centric evaluation in accounting education. *Assets: Jurnal Akuntansi Dan Pendidikan*, 13(1), 79-96. <https://doi.org/10.25273/jap.v13i2.19413>
- Zamani, L., & Barzouyan Shirvan, S. (2024). The application of intelligent education in professional and vocational skills in accounting. Fourth National Conference on Educational Technology: "Intelligent Education; Opportunities, Challenges, and Achievements",